herpy

PADALCOWATE

Żółtopuzik

Pseudopus apodus

Pseudopus apodus to duża, beznoga jaszczurka z południowo-wschodniej Europy i zachodniej Azji, która przypomina węża, ale ma powieki, otwory uszne i sztywne, opancerzone ciało. Dorasta do około 135 cm, jest aktywna w dzień, odporna i może żyć dziesiątki lat. Żywi się ślimakami, owadami i drobnymi kręgowcami, a potrzebuje długiego terrarium z podłożem, w którym może kopać, ciepłego miejsca do wygrzewania i zimowania.

Rodzina: Anguidae Nazwa angielska: Scheltopusik Dawna nazwa: *Ophisaurus apodus*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**90-135 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**20-50 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Naziemny i kopiący nory**
Środowisko	**Półpustynia i lasy i łąki strefy umiarkowanej**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**150 × 60 × 60 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**22-30 °C**
Miejsce wygrzewania	**30-35 °C**
Temperatura w nocy	**18-22 °C**
Wilgotność	**40-60%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 2
Zimowanie	**8-12 °C** 8-12 tygodni
Pokarm	**Owady, kręgowce i dżdżownice i ślimaki**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub w parach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**24 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**6-12 jaj**
Inkubacja	**45-55 dni** przy 26-29 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Pseudopus apodus to masywna, beznoga jaszczurka z rodziny Anguidae. Ciało jest wydłużone i sztywne, pokryte łuskami ułożonymi w regularne pierścienie, a wzdłuż każdego boku biegnie głęboki fałd, który daje miejsce, gdy zwierzę się naje lub nosi jaja. Ogon stanowi ponad połowę całkowitej długości. Przednich kończyn brak całkowicie, a z tylnych pozostały jedynie dwa małe kikuty o długości 2-3 mm przy kloace. Dorosłe osobniki są żółto- do czerwonobrązowych, z jaśniejszą, żółtawą stroną brzuszną i nieco jaśniejszą głową. Młode są jasnoszare z brązowymi poprzecznymi pasami i mają łuski z kilem przez pierwsze dwa-trzy lata; później łuski stają się niemal gładkie.

Całkowita długość wynosi 90-135 cm, a największe osobniki mierzą do 58 cm od pyska do kloaki. Gatunek łatwo odróżnić od węża: ma zamykane powieki, widoczny otwór uszny, sztywne ciało i nie ma szerokich tarczek brzusznych. Nazwa rodzajowa oznacza "fałszywa stopa", a gatunkowa "bez stopy". Gatunek opisał w 1775 roku Peter Simon Pallas, a wcześniej był on zaliczany do rodzaju *Ophisaurus*. Wyróżnia się trzy podgatunki: *P. a. apodus* z Kaukazu i Azji Środkowej, *P. a. thracius* z Bałkanów i zachodniej Turcji oraz *P. a. levantinus* z Lewantu.

Chwycone zwierzę gwałtownie obraca się wokół własnej osi podłużnej, by się uwolnić, a jeśli to się nie uda, potrafi leżeć zupełnie nieruchomo, jakby było sparaliżowane. Gryzienie nie należy do jego zachowań obronnych. Jak inne gatunki z tej rodziny może odrzucić ogon, a nowy ogon jest krótszy i inaczej ubarwiony. Gatunek nie znosi częstego brania na ręce, ale dobrze przyzwyczaja się do niewoli i z czasem przyjmuje pokarm z pęsety. Linienie następuje mniej więcej co dwa miesiące: skóra zsuwa się i zostaje zrzucona w postaci zwiniętego wałka.

Występowanie i środowisko

Pseudopus apodus występuje od południowo-wschodniej Europy po Azję Środkową. Na zachodzie spotyka się go wzdłuż wybrzeża Bałkanów od Chorwacji i Hercegowiny przez Czarnogórę, Macedonię Północną i Albanię po Grecję, także na wielu greckich wyspach (np. Korfu, Lesbos, Chios, Samos, Limnos i Rodos), a dalej w Bułgarii i Turcji. Na południu sięga Syrii, Libanu, Jordanii i Izraela, a na wschodzie występuje w Gruzji, Armenii, Azerbejdżanie, Iranie, Iraku, Turkmenistanie, Uzbekistanie, Kirgistanie, Tadżykistanie, Kazachstanie i Afganistanie. Na północy żyje w europejskiej części Rosji i na południu Ukrainy.

P. a. thracius zamieszkuje zachodnią część zasięgu, *P. a. levantinus* Lewant, a *P. a. apodus* część wschodnią.

> **Naturalny zasięg:** Grecja, Chorwacja, Bośnia i Hercegowina, Czarnogóra, Macedonia Północna, Albania, Bułgaria, Turcja, Liban, Syria, Izrael, Jordania, Irak, Iran, Gruzja, Armenia, Azerbejdżan, Rosja, Ukraina, Turkmenistan, Uzbekistan, Kirgistan, Tadżykistan, Kazachstan i Afganistan.

ŚRODOWISKO

Pseudopus apodus żyje na suchych, ciepłych i otwartych terenach z rozproszoną roślinnością: na łąkach, w zaroślach, na kamienistych zboczach, w suchych dolinach i na polach uprawnych, do wysokości około 2 300 m n.p.m. Kryje się w krzewach, między kamieniami i w norach, a w luźnym podłożu zakopuje się.

Gatunek jest aktywny w dzień, często i długo się wygrzewa, a wychodzi także w czasie deszczu, gdy aktywne są ślimaki. Aktywne zwierzęta w naturze mają średnio temperaturę ciała około 19-28 °C, czyli niższą niż wiele innych jaszczurek. Pokarm stanowią głównie owady i ślimaki, rzadziej drobne kręgowce, takie jak ryjówki, jaszczurki, węże, myszy i pisklęta. Klimat charakteryzuje się gorącym, suchym latem i zimną zimą. Od października do marca zwierzęta zimują w norach i pod kamieniami, a w marcu następują gody.

Hodowla

TERRARIUM

Dorosły osobnik potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 150 × 60 × 60 cm (długość × szerokość × wysokość). Wymiary to szacunek oparty na długości zwierzęcia: porusza się ono przy ziemi i wykorzystuje całą powierzchnię dna, więc najważniejsza jest długość. Młode mogą przez pierwsze miesiące mieszkać w mniejszych terrariach. Pokrywa musi być solidnie zamocowana i zamykana na zamek, bo zwierzę jest silne i napiera na pokrywy i drzwiczki.

Podłoże musi być luźne i mieć co najmniej 15 cm głębokości, aby zwierzę mogło się zakopywać: piasek zmieszany z liśćmi albo nienawożona ziemia ogrodowa z włóknem kokosowym i piaskiem, która utrzymuje kształt korytarzy. Na wierzchu układa się korę, korek, korzenie i płaskie kamienie jako kryjówki, co najmniej jedną w ciepłym i jedną w chłodnym końcu. Kamienie kładzie się bezpośrednio na dnie, żeby zwierzę nie mogło się pod nie podkopać. Przez większość czasu podłoże powinno być suche, z niewielkim wilgotnym obszarem przy misce z wodą.

Terrarium musi być dobrze wentylowane, np. dzięki pokrywie z siatki. Odchody usuwaj na bieżąco, a całe podłoże wymieniaj, gdy jest zabrudzone. Parę lub dwa osobniki podobnej wielkości można trzymać razem w terrarium o wymiarach co najmniej 200 × 80 × 60 cm (szacunek).

TEMPERATURA

Miejsce do wygrzewania powinno mieć temperaturę powierzchni 30-35 °C, a w pozostałej części terrarium w dzień panuje 22-30 °C. W nocy temperatura spada do 18-22 °C, a ogrzewanie można wyłączyć, jeśli w pomieszczeniu jest wystarczająco ciepło. Użyj lampy grzewczej nad płaskim kamieniem lub płytą łupkową, aby zwierzę mogło ogrzać całe ciało, i mierz temperaturę termometrami w obu końcach oraz termometrem na podczerwień w miejscu do wygrzewania.

Gatunek pochodzi z obszarów o zimnych zimach i zimowanie jest zalecane; jest też warunkiem rozmnażania. W naturze trwa od października do marca. Zimować powinny tylko zdrowe zwierzęta w dobrej kondycji. Karmienie się wstrzymuje, a długość dnia i temperaturę obniża stopniowo przez dwa tygodnie, podczas gdy zwierzę nadal ma ciepło, tak aby jelita się opróżniły. Następnie zwierzę trzyma się przez 8-12 tygodni w temperaturze 8-12 °C w skrzyni lub terrarium z głęboką, lekko wilgotną ziemią, kryjówką i miską z wodą. Temperatura i czas trwania to szacunek. Po zimowaniu temperaturę podnosi się stopniowo, a zwierzę dostaje wodę, zanim dostanie pokarm.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna wynosić 40-60 %. Gatunek pochodzi z suchych terenów i terrarium utrzymuje się w przeważającej części suche, ale podłoże w jednym końcu może być lekko wilgotne. Rano lekko zraszaj wilgotny koniec i pozwól mu wyschnąć w ciągu dnia. Podczas linienia zraszaj nieco częściej.

Niska, stabilna miska z czystą wodą musi być dostępna przez cały czas. Wodę wymienia się codziennie, bo zwierzę wciąga do miski podłoże, a miskę szoruje się raz w tygodniu.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest aktywny w dzień i dużo się wygrzewa, dlatego potrzebuje ciepłego miejsca do wygrzewania i światła przez 12-14 godzin dziennie latem, a krócej jesienią przed zimowaniem. UVB jest zalecane: świetlówka UVB lub łączona lampa grzewczo-UVB nad miejscem do wygrzewania, tak aby zwierzę mogło samo wchodzić w strefę UV i z niej wychodzić. Strefa Fergusona 2 to szacunek, z indeksem UV 1-2 w miejscu do wygrzewania i niższym w pozostałej części terrarium. Odległość między lampą a zwierzęciem zależy od rodzaju lampy i należy ją sprawdzić miernikiem UV. Źródło UVB wymieniaj zgodnie z zaleceniami producenta.

Latem, przy ciepłej pogodzie, zwierzę może przebywać w wybiegu na zewnątrz. Terrarium nigdy nie może stać w bezpośrednim słońcu za szybą, bo szybko się przegrzewa.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Pseudopus apodus jest mięsożerny. W naturze pokarm stanowią głównie owady (przede wszystkim chrząszcze) i ślimaki, rzadziej drobne kręgowce. Szerokie, mocne zęby miażdżą muszle ślimaków i pancerze owadów.

Podawaj urozmaiconą dietę: ślimaki, dżdżownice, szarańczę, świerszcze, karaczany i mączniki, od czasu do czasu rozmrożoną młodą mysz oraz paski chudego surowego mięsa lub ryby. Myszy i mięso są uzupełnieniem, a nie podstawą diety, bo zwierzę łatwo tyje. Owady opruszaj wapniem przy większości karmień, a multiwitaminą raz w tygodniu. Używaj owadów z hodowli zamiast odłowionych w naturze, aby nie wprowadzić pasożytów i środków ochrony roślin.

Młode karmi się codziennie lub co drugi dzień, dorosłe 2-3 razy w tygodniu. Używaj niskiej miseczki lub pęsety, aby zwierzę nie połykało podłoża. Podczas karmienia zwierzę staje się zachłanne i potrafi mocno chwycić pęsetę silnymi szczękami. To normalne, że zwierzę przestaje jeść przed zimowaniem, ale utrata masy poza tym okresem wymaga diagnostyki.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Pseudopus apodus jest spokojny i dobrze przystosowuje się do niewoli, ale nie należy brać go na ręce codziennie. Podniesione zwierzę gwałtownie obraca się wokół własnej osi; podtrzymuj całe ciało i nigdy nie podnoś go za ogon, który może się złamać. Nowe zwierzęta powinny mieć kilka tygodni spokoju, zanim zacznie się je brać na ręce, a z czasem przyjmują pokarm z pęsety.

Osobniki podobnej wielkości można zwykle trzymać razem, ale obserwuj, czy nie dochodzi do niepokoju, zwłaszcza w okresie godowym, i rozdziel zwierzęta w razie ugryzień lub ran. Nie łącz dwóch samców i trzymaj osobno zwierzęta bardzo różnej wielkości. Jak wszystkie gady gatunek może przenosić salmonellę, więc myj ręce po kontakcie ze zwierzęciem, terrarium i

pokarmem.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Płci są trudne do rozróżnienia. Samce są średnio większe od samic, mają szerszą głowę i grubszą nasadę ogona. Najpewniejsze określenie płci zapewni weterynarz z doświadczeniem w leczeniu gadów. Gatunek osiąga dojrzałość płciową w wieku około 2 lat. Do rozmnażania przeznaczaj tylko zwierzę w pełni wyrośnięte, w dobrej kondycji i po zimowaniu.

GODY I KOPULACJA

Gody następują po zimowaniu, w naturze w marcu. Gdy zwierzęta znów się rozgrzeją, samca wpuszcza się do samicy i nadzoruje przez pierwsze godziny, a zwierzęta rozdziela się, jeśli samica zostanie zraniona. Samica musi dostawać obfity pokarm zarówno przed godami, jak i po nich, aby mogła zgromadzić rezerwy na jaja.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Około 10 tygodni po kopulacji samica składa 6-12 jaj, najczęściej około 8, choć zdarzają się zniesienia liczące zaledwie 2 i nawet 15 jaj. W naturze składa je pod korą lub kamieniem i często pozostaje przy nich, owijając się wokół zniesienia. Zapewnij jej skrzynkę z wilgotną, luźną ziemią lub mchem i kryjówką nad nią, aby mogła w spokoju kopać i składać jaja. Bez odpowiedniego miejsca może zatrzymać jaja, co może zagrażać jej życiu. Nie wiadomo, ile zniesień może złożyć w ciągu roku. Po złożeniu jaj musi dostawać obfity pokarm.

INKUBACJA

Jaja przenosi się ostrożnie do inkubatora bez obracania i układa na wilgotnym wermikulicie lub perlicie w zamkniętym pojemniku z małymi otworami wentylacyjnymi. Wyklucie następuje po 45-55 dniach. Temperatura inkubacji nie została opisana dla tego gatunku; 26-29 °C to szacunek, a temperatura musi być stabilna. Młode mierzą około 8 cm od pyska do kloaki i zaczynają jeść po około czterech dniach.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Młode potrzebują terrarium z głębokim, lekko wilgotnym podłożem, wieloma kryjówkami i ciepłym miejscem do wygrzewania. Karm je codziennie lub co drugi dzień małymi świerszczami, małymi dżdżownicami i małymi ślimakami, opruszonymi wapniem. Młode tej samej wielkości mogą przebywać razem, dopóki są małe; rozdziel je, jeśli zaczną się nawzajem gryźć, a najpóźniej, gdy zbliżają się do dojrzałości płciowej.

Zdrowie i częste błędy

Gatunek jest odporny, a większość problemów wynika z błędów w urządzeniu terrarium. Typowe problemy to:

- Otyłość przy zbyt dużej ilości tłustego pokarmu, takiego jak myszy, i zbyt małej ilości ruchu. Regularnie waż zwierzę.
- Metaboliczna choroba kości przy niedoborze wapnia i UVB.
- Problemy skórne i pleśń w stale mokrym podłożu.
- Robaki jelitowe i roztocza, zwłaszcza u zwierząt odłowionych w naturze. Nowe zwierzęta trzyma się w kwarantannie i oddaje do badania próbkę kału.
- Trudności ze składaniem jaj, jeśli samica nie ma odpowiedniego miejsca do złożenia.
- Rany w pysku i na szczękach, które mogą ulec zakażeniu i wymagają weterynarza.

Zdrowe zwierzę ma czyste oczy, stabilną masę ciała i chętnie je. Gady ukrywają chorobę, więc skontaktuj się z weterynarzem z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli zwierzę chudnie, nie je poza okresem zimowania lub oddycha z otwartym pyskiem.

Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy Czytaj więcej: Typowe choroby i objawy choroby

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.